

İÇİNDEKİLER

İKİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ	9
ÖNSÖZ	11
AKP YILLARI: DİN, DEMOKRASİ VE SINIF KAVGASI	15
Milli Görüş, Yenilikçiler ve AKP	19
Kuruluş, toplumsal kompozisyon ve “kan uyuşmazlığı”	24
AKP İktidarı ve Geçici Enformel Koalisyon	26
Laiklik, “Laikçilik” ve Rejim Krizi	31
2007: Demokrasi, Vesayet ve Gordion’un Düğümü	35
Ergenekon Denilen Canavar... ..	39
AKP, Hukuk Kavgası ve Liberaller	47
Tasarruf, Sermaye Birikimi ve 2023 Hedefi	50
2008 KRİZİ, TÜRKİYE’DE DEMOKRASİ VE VESAYET KAVGASI	59
KAPİTALİZM, 2008 KRİZİ VE KÜRESELLEŞMENİN SONU (MU)?	61
Kriz Nasıl Başladı?	64
1970’lerdeki Dönüşüm... ..	67
Risk Analizleri ve Hızlandırıcı Faktörler	70
Krizin Sosyal ve Siyasal Kaynakları	72
Bilanço ve Perspektifler... ..	77
ASKERİ VESAYET, KÜRESEL KAPİTALİZM VE DEMOKRASİ	83
NECİP FAZIL KISAKÜREK, “İSLAM İNKILÂBİ” VE AKP	107
AKP, SİYASAL İSLAM VE TARİH ANLAYIŞI	129

BARIŞ SÜRECİ, MEZHEP SAVAŞI VE DEMOKRASİ	137
AKP'nin açıklamaları inandırıcı değil	141
AKP İktidardan Düşmekten Korkuyor	142
Türkiye bu tabloya sığmaz	144
GEZİ GÜNLERİ VE DEMOKRATİK DEVRİM	146
KRİZ, AKP VE CEMAAT KAVGASI	153
Gerçek nerede?	161
Peki bu krizde asıl belirleyici güç hangisidir?	162
İLK YILDÖNÜMÜNDE GEZİ DİRENİŞİ	164
KİTAPLAR ARASINDA: BİLİM, KÜLTÜR VE SİYASET	177
SOSYAL MEDYA YA DA GÜNÜ GÜNÜNE SİYASET	229
ROJAVA, KOBANİ VE TÜRKİYE'DE DEMOKRASİ	284
Her Şey Irak'ın İşgali İle Başladı..	286
El Kaide'den Kopuş: Önce "Saf İslam"	289
Kobani Kuşatması: Strateji ve İdeoloji	291
Rojava Devrimi ve Kobani Kantonu	292
Türkiye, Batı ve Kobani	294
Kobani: Türkler, Kürtler ve Demokrasi	297
"KÜLLİYE" YALNIZLIĞI, HALK YALNIZLIĞI VE GELECEK KAVGASI	301

İKİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ

AKP yılları ile ilgili yorum ve söyleşilerimi içeren kitabımın ilk baskısı kısa sürede tükendi. Her gün beklenmedik bir gelişmeyle karşılaştığımız bu dönemde, ikinci baskıyı okuyucularıma daha sonra kaleme aldığım bazı yorumlarla birlikte sunuyorum. Bunlara AKP yöneticilerinin Osmanlı özlemi altında yatan tarih görüşünü irdeleyen bir makalemi de ekledim.

Haziran 2015 seçimlerine çok yaklaştığımız bu aylarda, demokrasi ve laik cumhuriyetin kaderiyle ilgili herkesin görüşlerini ve duruşunu sergilemesi gerektiğine inanıyorum. Beni de tarih çalışmalarına ara vererek, kaygılarımı belirtmeye sevk eden neden bu olmuştu.

10 Ağustos 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimleri, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ismi etrafında plebisiter bir niteliğe bürünmüştü. Daha şimdiden anlaşılıyor ki, R. T. Erdoğan, bu genel seçimleri de “Yeni Anayasa” sloganı altında yeni bir plebisite dönüştürmek niyetindedir. Ne var ki, AKP yönetici katında, özellikle izlenen iktisat politikası vesilesiyle ortaya çıkan ve giderek netleşmeye başlayan ayrışmanın seçimlere de rengini vereceğini sanıyorum. Yeni baskıya eklediğim son makale bu konuyu tartışıyor. Kuşkusuz gelişmeleri bundan sonra da izlemeye, yorumlamaya ve tartışmaya devam edeceğiz.

Şubat 2015, İstanbul

ÖNSÖZ

Son on yılda Cumhuriyet tarihimizin en çalkantılı dönemlerinden birini yaşadık: Görülmemiş kutuplaşma, kamplaşma, gerginlik.. Durumu ifade için en sık kullanılan sözcükler bunlar oldu. Bir yanda sandıkta zafer üzerine zafer kazanan bir parti; öte yanda “laik cumhuriyet elden gidiyor!” kaygısıyla sokaklara dökülen milyonlar.. Bir yanda darbe sohbetleri, muhtıralar, kapatma davaları; öte yanda Ergenekon heyulası, toplu davalar, sahte belgeler, itirafçı tanıklar.. Bir yanda yolsuzluk baskınları, Bakan evlerinde ele geçirilen milyonlarca dolarlar, hazırlanan fezlekeler; öte yanda “darbe” iddiaları, “paralel devlet” ve “Haşhaşi!” çılgınlıkları.. Bir yanda Kürtlerle barış, “ileri demokrasi”, “millet-devlet kaynaşması” söylemleri; öte yanda yüksek yargı seçimlerinin bile tamamen siyasileştiği, Kürtlerin 1990’larda dahi yaşanmamış şekilde ayaklandığı bir siyasal karmaşa! Ve bu karmaşanın gizlemeye çalıştığı rant ekonomisi; maden ocaklarında ölen emekçilerin yerini almak için kuyruğa giren işsizler ordusu ve her yıl servetine servet katan holdingler, bankalar, müteahhitler..

Bu tablo karşısında kim suskun kalabilir?

Demokrasi sandıktan ibaret olmadığına göre, bırakınız toplum bilimci ya da tarihçileri, günlük yaşam kavgası veren sıradan vatandaş bile bu yozlaşmaya kayıtsız kalabilir mi?

İşte ben de böyle duygular içinde son on yılda düşündüklerimi ve yazdıklarımı bir araya getirip okuyuculara toplu bir şekilde sunma ihtiyacı hissettim.

*
* *

Kitabım üç kısımdan oluşuyor. Girişte AKP'nin on iki yıllık iktidarının genel bir tablosunu çizmeye çalıştım. Burada amacım, esere bütünlük sağlayacak ve aslında sonuç bölümü olarak da okunabilecek bir giriş yazmaktı. İkinci kısım bu yıllarda yazdığım makalelerden ve bazı gazete ve dergilerle yaptığım söyleşilerden oluşuyor. Bunlar, ikisi hariç, hep güncel gelişmelerle ilgili. İki istisnayı da 2008 kapitalizm krizi ve Necip Fazıl Kısakürek ile ilgili yazılarım teşkil ediyor. Bunlardan 2008 krizi, Türkiye'de de yarattığı etkilerle, günümüzü hâlâ yakından ilgilendiriyor ve önümüzdeki dönemde daha da belirleyici etkilere gebe izlenimi veriyor. N. F. Kısakürek ise, başta Erdoğan olmak üzere AKP kurucularının dünya görüşlerinin oluşmasında en büyük payı olan ve kendilerinin de bu payı sık sık minnet duygularıyla hatırlattıkları bir şair ve düşünür. Bu iki incelemenin bugünü de anlamamıza yardımcı olacağını sanıyorum. Aynı kısma TÜYAP'ın beni "onur yazarı" olarak onurlandırdığı 2013 İstanbul Kitap Fuarı vesilesiyle yaptığım söyleşileri de ekledim. Bunlarda da Türkiye'ye ve dünyaya tüm yayınlarımın bütünlüğü içinde nasıl baktığımı anlatmaya çalışmıştım. Bu söyleşilerde sorulan bazı soruların benzerliği ister istemez yanıtlarımda bazı tekrarlara yol açtı. Bu konuda bir ayıklama yapmadım ve kendi içinde bir bütünlüğü olan söyleşileri olduğu gibi kitaba ekledim. Fazla bir yer tutmayan bazı tekrarları okuyucularımın anlayışla karşılayacaklarını umut ediyorum.

Nihayet üçüncü kısımda da, sosyal medyanın günlük ve samimi dili içinde, son gelişmelere kadar dostlarla paylaştığım düşüncelerimi koydum. Bunlara, sınırlarımızda yaşanan ve bizi de çok yakından ilgilendiren Rojava Devrimi ve Kobani kuşatması ile ilgili (ve özetini sosyal medyada paylaştığım) bir makalemi de ekledim. Günümüzde sosyal medya, her düşünen insana düşündüklerini paylaşması için en özgür iletişim alanını oluşturuyor. Çok gecikmeyle de olsa, bu özgür “kamusal alan”daki iletişim kervanına katılmış olmak benim için bir mutluluk vesilesi oldu.

*
* *

Bugün vardığımız noktada en acil sorunumuzun *özgürlük ve demokrasi kavgası* olduğunu ve on yaşındaki kızlarımızın bile türban “özgürlüğüne” kavuştuğu bir ortamda her gün biraz daha güçlenen bir “karşı-devrim” süreci içinde, bu kavganın *laiklik kavgasından* bağımsız yürütülemeyeceği inancındayım. Bu kitapta yer alan tüm yazılarıma kılavuz olan ilke de bu oldu.

Ekim 2014, Cihangir - İstanbul

AKP YILLARI:
DİN, DEMOKRASİ
VE SINIF KAVGASI

3 Kasım 2002 gecesi TV kanallarından açıklanan genel seçim sonuçları ülkede karışık duygular uyandırmıştı. Şaşkınlık vardı; kaygı vardı; umut vardı; fakat ülkede hiç de bir sevinç dalgası esmiyordu. AKP Başkanı Recep Tayyip Erdoğan da, durumun farkında bir lider görünüşü içinde taraftarlarını sakin olmaya, tahriklere kapılmamaya, taşkınlık yapmamaya davet ediyordu. Siyaseten yasaklı olduğu için kendisi seçilenler arasında değildi; fakat açıkça söyleme bile, zaferi kişisel zaferi olarak görüyor ve bunun siyasi sonuçlarını çıkaracağına işaretlerini veriyordu. Aynı gece TV'ye çıkan işadamları da hayli ikircikli görünüyorlardı. O günlerde, sık sık, “koalisyon hükümeti olmasın da, isterse komünist partisi iktidarda olsun!” diyen Sakıp Sabancı bile fazla sevinçli değildi. Eczacıbaşı ve Boyner ise bayağı buruktular. 3 Kasım akşamı, TV ekranları başında, sıcağı sıcağına kaleme aldığım bu izlenimlere şu kişisel duygumu da eklemiştir: “Seçim sonuçlarının belli olduğu ilk andan beri Türkiye'nin yepyeni ve çok çalkantılı bir döneme girdiği hissine kapıldım”.¹

Aradan on iki yıl geçti ve ben Eylül 2014'te bu satırları yazarken o gün öngördüğüm “çalkantı”ları tahminimden de fazlasıyla yaşadığımızı düşünüyorum. İzleyen sayfalarda bu dönemin genel bir tablosunu çizmeye çalışacağım ve hareket noktam da bugün AKP yönetiminde Türkiye'nin varmış olduğu nokta olacak. Tarih, sanıldığına aksine, dünden bugüne değil, bugünden düne bakılarak yapılıyor ve yaşarken

1 Bu izlenimleri TÜYAP'ın yayına hazırladığı *Bugünden Geçmişe, Geçmişten Geleceğe* başlıklı söyleşi kitabıma (2013, s. 166-167) bütünüyle eklemiştir.

içinde kaybolduğumuz olayları zaman geçtikçe daha yukarılardan, daha iyi görmeye başlıyoruz: Hegel'in metaforuyla, gün batarken havalanan Minerva kuşu gibi..

*
* *

AKP'nin on iki yıllık iktidarı daha çok kültürel planda kaygılar uyandırdı ve bu planda büyük gerginliklere yol açtı. Bunun gayet ciddi nedenleri olduğu kanısındayım. Ne var ki kültür politikaları da hiçbir zaman iktisadi temellerden kopuk bir şekilde, fildişi kulelerinde üretilmiyor; maddi temellere, sınıfsal konumlara dayanıyor ve ancak onlarla birlikte ele alındıkları zaman açıklığa kavuşuyor. Öte yandan, AKP yıllarında kültür kavgası din ve laiklik temaları bağlamında yoğunlaştığı için siyasal sistemimizi de yakından ilgilendirdi ve bir rejim sorunu boyutları kazandı. Bu nedenlerle AKP analizi ancak kültürel gelişmelerin yanı sıra siyasal boyutun da hesaba katıldığı bir referans çerçevesinde anlaşılabilir. Ve bütün bunlar da finans hegemonyası altında yaşanan küresel kapitalizmin zorlamaları dikkate alınmadan tutarlı bir bütünlüğe kavuşamaz.

*
* *

AKP, siyasal tarihimizde kuruluşu ile iktidara gelişi arasında en az zaman geçen, rekor hızla iktidara gelen bir parti oldu. Geçekten de bir partinin kuruluşundan sadece on beş ay gibi bir süre sonra iktidara gelişi dünyada da benzeri fazla bulunmayan bir olaydır. Kaygılar kısmen buradan, parti hakkında çok fazla şey bilinmemesinden ileri geliyordu. Gerçi parti öncüleri bilinmeyen kimseler değildi; daha önce kapanmış olan Fazilet Partisi'ndeki etkinlikleri unutulmamıştı. Fakat bu geçmiş de, parti kurucularının "Biz Milli

Görüş gömleğini çıkardık” şeklindeki beyanlarına rağmen, sorgulamaları giderecek nitelikte değildi. O halde biz de açıklamalarımıza AKP’nin hangi kültürel ve ideolojik bagajla iktidara geldiğini ve on iki yıllık döneminde bu konuda nasıl bir gelişme gösterdiğini tartışarak başlayabiliriz.

Milli Görüş, Yenilikçiler ve AKP

AKP, Cumhuriyet tarihimizde ilk kez laikliğe aykırı davranışı yüzünden yargılanmış ve mahkûm olmuş bir siyasetçinin liderliğinde iktidara gelen parti oluyordu. Recep Tayyip Erdoğan, henüz İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı iken Siirt’teki bir mitingde, “Minareler süngü, kubbeler miğfer; camiler kışlamız, mü’minler asker” mısralarıyla başlayan bir şiir okumuş ve 1998 yılında TCK’nın 312/2 maddesine göre “Halkı din ve ırk farkı gözeterek kin ve düşmanlığa açıkça tahrik etmek”le yargılanarak mahkûm olmuştu.² Hüküm ağırdı; ne var ki okunan şiir, bir siyasi miting taşkınlığı içinde yaşanmış münferit bir olay izlenimi de vermiyordu. Kaygıları artıran husus da buydu. Erdoğan ve AKP’yi birlikte kurdukları yakın arkadaşları defalarca Anayasa Mahkemesi tarafından yasaklanmış bir siyasi gelenekten geliyorlardı ve kısa süre önce “*Milli Görüş*” gömleğini çıkardıklarını ilan etmeleri de tam anlamıyla inandırıcı olmamıştı. Erdoğan yine belediye başkanırken bir TV programına dışarıdan katılarak “Şeriatçı” olduğunu söylemiş ve Şeriat’ı da –Meydan Larousse’a gönderme

2 Erdoğan, “masum bir şiir” dediği ve Ziya Gökalp tarafından yazıldığını iddia ettiği mısraları yakınlarda partisinin Meclis Grubu’nda da okumuş ve dakikalarca ayakta alkışlanmıştı. Cihadist espriyi yansıtan bu şiirin Ziya Gökalp tarafından değil, 1981’de ölen Cevat Örnekin adlı bir şair tarafından yazıldığı sonradan anlaşılmıştır. Murat Bardakçı, “Erdoğan’ı yakan mısralar Örnekin” başlıklı bir yazısında (*Hürriyet*, 23 Eylül 2002) şairin kızından aldığı bilgiye dayanarak durumu açıklığa kavuşturmuştur.

yaparak- “İslam hukuku” olarak tanımlamıştı. Geleceğin başbakanına göre “Elhamdülillah, Müslümanım!” diyen herkes şeriatçı idi ve insanlar değil, sadece devlet laik olabilirdi.³ Öyle görünüyor ki müstakbel Başbakan, hemen herkesin (nüfusun % 99’unun) Müslüman, yani “şeriatçı” olduğu bir toplumda devletin nasıl laik kalabileceği üzerinde düşünmeyi pek gerekli bulmuyordu.

Erdoğan ve diğer AKP kurucusu dostları yıllarca “*Milli Görüş*” doktrininin militanları olmuşlar, fakat sonunda, Fazilet Partisi’nin kapanmasından kısa bir süre önce toplanan kongrede (Mayıs, 2000) “*Yenilikçi Kanat*” adı altında partiyi ele geçirmeye çalışmışlardı. Ve başarılı da oldular. Bu kongrede, daha sonra AKP’yi kuracak olan “*Yenilikçi*”lerle Erbakancı gelenek arasında ne gibi görüş ayrılıkları ortaya çıkmıştı? Ve bu farklar pratikte nasıl somutlaştı? Bugün unutulmuş görünen bu sorular, AKP’nin on bir yıllık icraatının aynasında hayli netlik kazanmış görünüyor.

Milli Görüş, şeriatçı, antisemit duygularla yüklü ve Batı, özellikle de AB düşmanı bir görüş idi.⁴ Erbakan her ne kadar İslamı sık sık bir hoşgörü ve sosyal adalet dini olarak sunmuş olsa da, son olarak *Davam* başlıklı eserinde anlattığı gibi, “*Milli Görüş*” doktrini bir *husumet andı* şeklinde ortaya çıkmış ve çeşitli düşmanlık duygularını *anti-siyonizm* paydasında toplamıştı. “Hadis-i Şerif’te, diyor Erbakan bu eserinde, *el-küfrü millet-i vahidun* (Küfür tek millettir) buyrulmaktadır. Her ne kadar haritaya baktığımızda çeşit çeşit, renk renk birçok soylar soylar görsek de bunun manası küfür

3 R. T. Erdoğan’ın bu konuşmasına Youtube’dan kolayca ulaşılabilir.

4 *Milli Görüş*’le ilgili açıklamalarımı bu davanın kurucusu ve bir numaralı sözcüsü Prof. Necmettin Erbakan’ın *Davam* başlıklı kitabına (İstanbul, MG V Yayınları, 2013) dayandırıyorum.

tek bir merkezden idare edilir demektir. Bu merkez dünya siyonizmidir”.⁵ Böyle olunca tüm dünya kuruluşları da doğal olarak siyonizmin kolları halinde düşünülmektedir: “Bugün Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası, IMF hep ırkçı emperyalizmin, siyonizmin kuruluşlarıdır.” (s. 218)

Milli Görüş'te “emperyalizm” kavramı kapitalizm eleştirisini içeren bir kavram değildir; sadece Batı ve siyonizm düşmanlığını yansıtan kültürel bir kavram olarak tasarlanmış ve savunulmuştur. Kapitalist sistem ise *Milli Görüş*'ün yararlı bulduğu ve desteklediği bir sistem olarak betimlenmiştir. *Davam*'da bu konuda şu satırları okuyoruz: “Batı'da kapital vardır ve para parayı çeker. Kuvvetli kapital kuvvetli kazanç demektir. İnsanlar diledikleri kadar eşyaya, mala mülke sahip olabilir. Bu durumun verdiği çok faydalı bir sonuç vardır, o da insan tabiatını, insan şevkini çalışmaya sevk ettiği için Batı'da üretim fazladır” (s. 78). Kısaca “kapitalizm” ve “kuvvetli kazanç”, rekabeti ve ilerlemeyi tahrik eden güzel şeylerdir; yeter ki “faiz”e bulaşmamış olsunlar! Oysa bugün herkes biliyor ki, faiz de tüm İslami uygulamalarda “kâra iştirak”, “gelir paylaşımı”, “sukuk” vb. adlar altında dinî inançlara uydurulabiliyor ve uydurulmuştur.

Konumuz elbette *Milli Görüş*'ü anlatmak ve tartışmak değil; sadece şu soruya yanıt arıyoruz: 2000 yılına kadar senelerce büyük baskılar altında, canla başla *Milli Görüş*'ü savunmuş bir grup insan, nasıl olmuş da birdenbire bu “gömleği” çıkarmış ve hızla iktidara yürümüştür? Söz konusu köklü bir değişim miydi, yoksa bazı taktik oyalamalarla zaman kazan-

5 Aynı eser, s. 113. Erbakan her ne kadar siyonizmden söz etse de, eserinde sık sık Yahudiliği ön plana çıkararak antisemit bir profil de sergiliyor. Örneğin siyonizmle hiçbir ilgileri olmayan Marx, Einstein gibi bilim adamlarının Yahudiliklerini ön plana çıkarması gibi.

mak için başvurulmuş bir “takiyye” miydi?⁶ Sık sık “geçmişle hesaplaşmak”tan söz eden AKP kurucuları neden iktidar yıllarında, önce kendi geçmişleriyle dürüst bir biçimde hesaplaşmadılar ve bu sorulara yanıt vermediler? Ne yazık ki bütün bu sorular son on yıl içinde açık ve net yanıtlar bulamamıştır ve bu durumda biz de yanıtları, 2014 yılından geriye dönerek, geçmiş yılların icraatı içinde arayacağız.

*
* *

2000 yılında Abdullah Gül liderliğinde başlayan hareket kısa bir süre sonra bayrağı Erdoğan’a terk etmiş ve Recep Tayyip Erdoğan, daha kendisini “Usta” ilan etmeden çok önce, “*Dava*”nın da gerçek sahibi gibi hareket etmeye başlamıştı.⁷ Bugün biliyoruz ki, Erdoğan’ın bu hızlı yükselişinde çok güçlü manevi ve maddi dayanakları vardı. O halde biz de anlatımıza bu dayanakları değerlendirerek başlayalım.

Aslında 2000 yılında *Yenilikçi Kanat*, sadece Fazilet Partisi’nden bir kadronun kopması ile partileşmemişti; Parti medyasının büyük bir kısmını peşinden sürüklediği gibi, o tarihe kadar partiye kuşkuyla bakan dış güçlerin desteğini de arkasına almıştı.⁸ *Milli Görüş* yerine “*Muhafazakâr*

6 R. T. Erdoğan, yakınlarda bir internet sitesinden paylaşımına sokulan ve Youtube’den kolayca ulaşılabilecek bir konuşmasında “Biz bu mücadeleyi verirken, diyor, benim emir-komuta merkezim bana papaz elbisesi giyeceksin diyorsa, papaz elbisesini giyer, bu şekilde gider görevimi yaparım. Niye? Çünkü bizim mücadelemiz sıradan bir mücadele değildir de ondan!”.

7 Wikileaks belgeleri sayesinde, Erdoğan’ın, 10 Aralık 2002’de henüz Başbakan olmadan, Beyaz Saray’daki görüşmeden birkaç gün önce Bush’un masasına konulan Pearson imzalı ve “*Portre*” başlıklı notta şu satırları okuyoruz: “Kendini çok büyük görüyor ve aşırı gururlu; hak ettiği saygıyı gördüğüne inmadığı zamanlarda, hem kendi kafasındaki imajı hem de gururu kolaylıkla incinebiliyor ve eleştiriye kötü tepki veriyor”. Taraf, 20 Mart 2011.

8 Medya desteği hakkında Merdan Yanardağ şu bilgiyi veriyor: “(Yenilikçiler) 2000 yılının başından itibaren öyle büyük bir medya desteğini arkasına aldı